

noamèrica”, assenyala Rubén Martínez Dalmau, que no es considera anticapitalista, sinó “antineoliberal”. “Som democràtics, defensem que l’economia ha de promoure la voluntat transformadora de la gent”, indica.

I en efecte, entre la massa grisa que ha format part de CEPS hi ha de tot. Ignacio Blanco, candidat d’Esquerra Unida a la presidència de la Generalitat, va ser-ne coordinador de projectes durant dos anys. Adoración Guamán, que al seu dia va presentar-se a l’alcaldia de Mislata (Horta) pel Bloc i que més tard va optar a ser senadora en representació d’EUPV, partit al qual encara està afiliada, és una de les cinc vocals de la directiva actual. Isaura Navarro i Joan Ribó, tots dos antigament a Esquerra Unida i ara a Compromís, són uns altres membres il·lustres, i Albert Noguera, professor de Dret Constitucional, és de la CUP. Fins i tot hi ha gent lligada al corrent Esquerra Socialista, del PSOE.

Igual com Podem, Martínez Dalmau defensa la creació d’un procés constituent a l’Estat espanyol. El 2010, CEPS ja va publicar *Per una assemblea constituent. Una solució democràtica a la crisi, del 2010*, en què aspostava per fer “un salt democràtic”.

“Caldrà veure si aquest procés l’han de liderar els partits o no. A països com el Perú han escollit persones en nom dels moviments socials”, apunta Dalmau, partidari de “fer net i començar des de zero”, llançant al fem la Carta Magna actual, que segons diu, impedeix de ser reformada a fons: “El títol primer, el dels drets fonamentals, i el segon, sobre la Corona, només poden reformar-se a través d’una majoria qualificada de tres cinquenes parts del Congrés i del Senat, seguida d’una convocatòria d’eleccions, d’una nova majoria qualificada de tres cinquenes parts del Congrés i del Senat, i per últim, d’un referèndum aprovatori. Això és impossible! És una clàusula d’intangibilitat tàcita. No es pot reformar la Constitució, cal fer-ne una de nova”.

Meco opina igual: “La Constitució és tancada amb pany i forrellat, i la clau, l’han llançada a la mar. No poden dir-nos que no estem preparats, que hem de retocar la Constitució del 78 i prou, en democràcia no pot imperar la por”. Dalmau va més enllà: “Si cal, per què no denunciar el Tractat de Maastricht”

“Es poden guanyar eleccions amb llunyania ideològica”

Belén Barreiro (Madrid, 1968), sociòloga, va dirigir el CIS del 2008 al 2010. Un article seu va anunciar la fi del bipartidisme a l’Estat espanyol. Avui presideix el laboratori d’idees de la Fundación Alternativas, el principal ‘think tank’ progressista.

L’1 de juliol del 2012 vostè va escriure un article profètic al diari *El País*, titulat “Regreso del futuro”. Describia el que ha passat d’aleshores ençà: l’esgotament del model del 78, el desencís amb les forces polítiques majoritàries i la irrupció d’una plataforma popular que posaria fi al bipartidisme. Va batejar-la amb el nom de Partit Radical i va dir que estaria liderada per una dona de 37 anys. Va encertar l’edat però va errar-la en el sexe. Queda disculpada, perquè de cueta, sí que en té.

—[*Riu.*] Sí, aquell article m’ha perseguit tot aquest temps. Al principi va ser molt criticat per les elits, però va despertar un interès creixent. Fins i tot a mi m’ha fet por, tota la successió dels esdeveniments. M’ho veia venir, però que haja passat tot allò que hi vaig preveure...

—L’Estat espanyol viu una segona transició?

—El sistema de partits s’està ensorrant. El PP va guanyar el novembre del

2011 amb majoria absoluta i en ben poc temps va perdre les seues bases de suport. És insòlit, ni tan sols no va gaudir de la fase *viatge de noces* que gaudeixen tots els governs nous a l’inici. La intenció de vot del PP i del PSOE va començar acceleradament, alhora que creixia els que jo anomeno *orfes de la política*: no ho sé, no conteste, votaré en blanc, votaré nul, ja m’ho pensaré... Una franja en què acostuma a haver-hi el 20% o 22% de l’electorat, però en què de sobte va passar a haver-n’hi el 50%. Era impactant. Tots aquells orfes necessitaven un pare o una mare, hi havia un forat electoral, un desencís generalitzat: totes les institucions de l’Estat, tret de la Guàrdia Civil, patien una erosió enorme als estudis d’opinió. Podem ha ocupat aquest forat.

—Sens dubte.

—A més, hi ha la consolidació del *consumidor rebel*. El suport a l’economia capitalista, de mercat, ha caigut en picat. El 2007, Espanya era un dels països més procapitalistes, per davant d’Alemanya i França. El 2014 és a la cua d’una classificació que inclou una quarantena de països, només per davant de Mèxic i Argentina. El rebuig al sistema capitalista s’ha disparat, un de cada quatre ciutadans senten aversió per les grans empreses. No són les elits polítiques les úniques que travessen una crisi greu. Les elits econòmiques i financeres també se’n veuen afectades. El 54% dels ciutadans confessen haver-se empobrit, una autèntica barbaritat. La recuperació econòmica no alterarà a curt termini aquesta percepció, tan transversal com l’electorat de Podem. Per això algunes enquestes ja el situen com a primer partit. I això és clau, perquè la força més votada serà l’encarregada de formar govern.

—Per què va perdre el PP tan d’hora el seu cabal de vots? Sempre s’havia dit que el seu electorat era una roca granítica.

—Això ja és història. Molts van votar-lo perquè el consideraven el partit més preparat per acarar la crisi. A l'escala ideològica del 0 al 10 que elabora el CIS, els ciutadans se situen al 4,3 o 4,5, la mitjana com a màxim ha arribat al 4,9 o el 5, però en canvi, al PP, el situen en el 8. Espanya és un país de centre-esquerra i el PP sap que mai no guanyarà les eleccions per la seua ideologia. És ben conscient que juga el partit fora de casa i mira de convèncer l'elector a través d'aspectes sensibles: en temps d'Aznar, la unitat d'Espanya i la lluita contra el terrorisme, i el 2011, amb Rajoy, l'eficàcia econòmica. Tanmateix, la situació econòmica va empitjorar: la prima de risc va arribar molt alt, el rescat camuflat, unes retallades que van ridiculitzar les del 2010 amb Zapatero... A més, cal tenir en compte que el PP va incomplir el seu programa de manera descarnada. Molts ciutadans van sentir-se enganyats, traïts, i els casos de corrupció van esdevenir letals.

—**La corrupció és la cirereta d'un pastís amb molts més ingredients.**

—Sí. Recorde un informatiu de la televisió en què van parlar de l'informe de Càritas sobre la pobresa, i 10 minuts després, una notícia sobre les targetes *black* de Caja Madrid. Se'm va regirar l'estómac, era terrible. Això, no ho païx ningú. Potser costa de creure, però Espanya és un país en què la defensa de la igualtat i el rebuig a la pobresa són compartits per l'electorat d'esquerra i de dreta. Per causes diferents, però són uns valors compartits. Potser pel catolicisme, la dreta espanyola no és una dreta liberal, sinó solidària. La dreta espanyola és tan solidària com ho puga ser l'esquerra, l'electorat del PP no acaba de pair que a Espanya hi haja classes mitjanes remenant el fem per veure què hi troben, uns nivells elevats de pobresa infantil i que Càritas, una organització religiosa, alerte ara i adés de la dramàtica situació que vivim. Com ha de reaccionar l'electorat del PP veient que el partit està farcit de casos de corrupció, llavors?

—**Va acabar l'article amb una reflexió adreçada al PP i el PSOE: "Som al 2012, encara hi ha temps de reaccionar". Com podrien haver-ho fet?**

—El 2012 ja es veia clar que el sistema s'ensorrava. Prèviament jo ja havia escrit un altre article, titulat "Consenso roto", en què explicava que s'estaven trencant

EFE

les bases socials de suport a la democràcia i a l'economia de mercat. Caldria haver fet una millor diagnosi i haver patrocinat una campanya a fons, ambiciosa, que explicara el perquè de les polítiques d'austeritat. Els ciutadans hi estaven en contra i ningú no els va persuadir que aquelles mesures eren les correctes. Els polítics viuen dins una bombolla, aïllats. Ara resulta que economistes molt importants del món asseguren que l'austeritat ha estat una errada i que ha agreujat la crisi. Tothom se sent desorientat. Com volem que reaccionen els ciutadans? Han

de fer un colp a l'esquena dels governants i donar-los l'enhorabona?

—**Parlava d'un Partit Radical sorgit d'una gran plataforma ciutadana, canalitzador de les demandes dels moviments socials, en lloc d'una formació a l'estil del Front Nacional francès, de tall xenòfob. Aquest risc no hi és?**

—Com deia adés, els ciutadans situen el PP al 8, dins l'escala ideològica del 0 al 10. El 8 és molt a la dreta. N'hi ha que diuen que Podem no pot guanyar les eleccions perquè la gent el situa al 2,3, molt a l'esquerra, i sembla que obliden el

posicionament del PP. Es poden guanyar eleccions amb llunyania ideològica, això ho ha fet el PP tota la vida! La democràcia espanyola té la sort que el PP no dóna opció al naixement d'un partit més extrem, no li deixa espai. A l'extrema dreta hi ha molta menys gent que no a l'extrema esquerra, i el PP els queda molt a prop. Si el PP estiguera al 5,5 o al 6, o com Ciutadans, que el situen al 5,3, la distància fins al 9 i el 10 seria considerable i permetria la creació d'un partit extremista, però no és el cas.

—**Veu plausible una majoria absoluta de Podem a l'Estat?**

—Si la percepció econòmica millora, el resultat de Podem no serà tan bo com si no ho fa. El vot a Podem és transversal, però té una especial incidència entre els empobrits, entre la gent que sent que no té res a perdre. És un vot més masculí que no femení —pel nostre instint protector envers els pares i els fills, les dones tenim més aversió al risc— i de persones que se situen a la franja d'edat dels 25 als 35 anys, sense responsabilitats familiars ni una ocupació fixa. Molts dels que són propietaris, que tenen fills al seu càrrec i que ara diuen que votaran Podem, finalment no ho faran per la por que posen el país potes amunt.

—**Les eleccions europees sempre s'han considerat propícies al vot de càstig. Les autonòmiques de maig podrien reproduir aquest esquema i que l'electorat es reservara un vot més meditat per a les estatals?**

—Ací hi ha un gran factor d'incertesa: quina reacció generaran els candidats i les candidates autonòmiques de Podem? N'hi haurà de bons i de menys bons. És clar que la marca Podem pesarà i molt, però en un partit polític la selecció de personal no resulta gaire senzilla. Finalment, l'èxit de Podem dependrà de qui posen al capdavant de cada llista. N'hi haurà que votaran Podem siga quin siga el candidat, però no tots. És un fenomen semblant al de Ciutadans, que serà la sorpresa d'enguany. Ciutadans pot provocar per la dreta el terrabastall que Podem ha provocat per l'esquerra. Podem i Ciutadans s'han obert camí enmig de la fractu-

Belén Barreiro, l'any 2008, durant el seu jurament com a directora del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS), un càrrec que va ocupar dos anys.

ra entre la societat analògica i la societat digital. Quan analitzem l'ús d'internet entre els electorats, descobrim que el 90% dels votants de Podem fan servir la xarxa amb regularitat, un percentatge que cau al 50% entre els votants del PP i del PSOE. Hi ha una bretxa gegant entre la societat analògica que no s'ha adaptat a l'era digital i la societat digital o que sí que s'hi ha sabut adaptar. Ciutadans és la marca jove del centre-dreta, la marca digital, i només per això obtindrà un bon resultat. La penetració d'internet als telèfons mòbils espanyols és del 79%, semblant a la dels Estats Units i superior a la del telèfon fix. Espanya és el cinquè país del món al rànquing de xarxes socials.

—**Sense les noves tecnologies, Podem hauria reeixit? Amb la presència periòdica de Pablo Iglesias a la televisió n'hauria tingut prou?**

—De segur que no. Ara bé, la seua estratègia no és exclusivament digital. Allò digital produeix la necessitat de ser analògic, de reservar-nos alguns espais. La xarxa ajuda a estendre el missatge, però després calen assemblees, contacte físic, sentir l'escalf de la gent. Podem ha aconseguit barrejar ambdós aspectes.

—**Les autonòmiques són un entrebanc per a Podem? A banda de la selecció de personal, en passar els comicis caldrà prendre decisions transcendents sobre la governabilitat.**

—Hi ha el risc que en els pocs mesos que van fins a les eleccions generals hi haja algun desastre. Posem per cas que Podem governa la Comunitat de Madrid o alguna altra de molta visibilitat, fins i tot alguna de més petita, i que comet una errada de gestió greu. La manca d'experiència ja ho té, això, i muntar equips no resulta fàcil. També podria passar a l'inrevés: que escolliren uns bons candidats, que tingueren un bon resultat gràcies a la marca i que, en uns pocs mesos, foren un exemple de bona gestió dels serveis públics i esdevingueren un mirall del que volen fer a nivell estatal. El PSOE tampoc no tenia cap experiència de govern el 1982, i no li va anar gens malament.

—**El 27 de setembre, a pocs mesos de les eleccions espanyoles, hi haurà les catalanes. Podem pot ser el partit frontissa entre el bloc sobiranista i el que no ho és, cosa que el comprometria al conjunt de l'Estat. Els primers posicionaments d'Iglesias, favorables al dret a decidir, contrasten amb els més recents, que subjuguen aquesta opció a un "procés constituent" d'abast estatal. Cada vegada es mostrarà més conservador en aquesta matèria?**

“Molts propietaris amb fills al seu càrrec finalment no votaran Podem”

—Probablement. A l'entrevista que li va fer El País diumenge passat [18 de gener] ja vaig trobar-lo molt conservador, cosa que em va semblar una errada estratègica. Si l'haguera llegit sense saber que l'entrevistat era ell, hauria dit que es tractava d'un polític tradicional. Parlava d'una reforma de la Constitució que solucionaria la pobresa, una cosa insòlita fins ara, i en la qüestió catalana ha caigut en la mateixa trampa que han caigut la resta de partits espanyols. El 80% dels catalans estan a favor d'un referèndum, independentment del que hi votarien després, i una majoria ajustada del conjunt dels espanyols també s'hi mostra procliu: segons els nostres estudis, per damunt del 40%, una majoria relativa que pot ampliar-se per l'elevat nombre d'indecisos, als quals se'ls podria convèncer de la necessitat de celebrar aquest referèndum. Podem ha assumit la percepció dels partits tradicionals segons la qual defensar el referèndum a Catalunya et fa perdre vots a la resta d'Espanya, i no és així. Si es planteja en termes democràtics, de manera pausada, amb la regulació escaient, els espanyols no hi tindrien problema. Estan perfectament preparats, les enquestes així ho indiquen. Per això m'ha estranyat tant aquest gir de Podem, que a Catalunya, a més, li pot fer perdre vots. No està clar que la posició guanyadora a Catalunya siga la independentista, però defensar un referèndum sí que és una posició guanyadora.

—**No és el primer reposicionament. L'ambició programa econòmic de les europees ha donat pas a un de més moderat. Això també pot repercutir negativament o situa el partit a la centralitat política que aspira a ocupar? Iglesias ha afirmat que "les ideologies serveixen de poc" i que els comicis estatals seran, ras i curt, un cara a cara entre el PP i Podem. La gent no acabarà pensant que és un PSOE bis?**

—Podria passar. Pablo Iglesias ha raonat el canvi del programa econòmic sota l'argument que les propostes anteriors eren purament tendencials. La renda bàsica, la reestructuració del deute, l'anticipació de l'edat de jubilació i tantes altres coses han passat a ser tendencials. La transformació de les promeses en simples tendències significa admetre que la capacitat de maniobra del Govern espanyol és limitada. "Benvingut al club

"Si una gran coalició eradica la pobresa, el bipartidisme podria restablir-se"

dels partits tradicionals!", podrien dir-li ara els seus competidors.

—**Pablo Iglesias, Pedro Sánchez, Alberto Garzón... És una efebocràcia? Tenir més de 50 anys implica ser casta, a ulls de la ciutadania? Al PSOE no li hauria anat més bé amb un candidat més agosarat —i veterà— com José Antonio Pérez Tapias que no amb el vacu —i inexperit— Pedro Sánchez?**

—És la divisió entre allò analògic i allò digital, però és clar que hi ha persones de 65 anys que entenen més bé la societat actual que no algunes de 30. Dit això, les xarxes socials són una gran plaça pública, els ciutadans estan més informats que mai, cada cop volen saber més. L'adaptació al món digital d'una persona jove és més fàcil que no la d'una persona major, i en aquest sentit, els discursos de les institucions que s'han renovat darrerament coincideixen amb les preo-

sabut situar-se en el centre i remarcar el seu perfil progressista. Bastant gent —sobretot antics votants del PP— s'ubica en aquest espectre ideològic.

—**Soraya Sáenz de Santamaría obtindria un més bon resultat electoral que no Mariano Rajoy, doncs.**

—N'estic convençuda. A més, el gènere és un altre factor important. El primer gran partit que situe al capdavant una dona competent guanyarà molts vots.

—**Un duel entre ella i la socialista andalusa Susana Díaz...**

—...serien dues candidates de pes, la batalla seria dura. Són dues grans líders.

—**El bipartidisme no se'n ressentiria tant?**

—De segur que no. Seria com l'efecte Obama als Estats Units, on el factor racial va ser clau. Moltes dones tenen ganes de veure'n una a la presidència, i això trencaria algunes barreres ideològiques.

"Ciutadans pot provocar per la dreta un terrabastall com el de Podem"

cupacions que detecte com a sociòloga. La monarquia ha millorat notablement la seua valoració des de l'arribada de Felip VI, el discurs de Nadal que jo li hauria escrit s'haguera assemblet molt al que va pronunciar. La percepció de la societat que traspuen els discursos d'Ana Patricia Botín com a nova presidenta del Banc Santander també coincideixen amb els que jo li hauria escrit. Tenir massa anys a la societat espanyola actual implica unes dificultats importants a l'hora d'entendre-la. El canvi ha sigut vertiginós.

—**IU, amb Garzón com a nou líder, pot salvar-se del terratrèmol Podem?**

—IU està molt malament. Tenia molt poc i aquest molt poc se'n va cap a Podem. IU està en risc d'extinció. Han canviat el líder massa tard, i els canvis s'han de fer quan toca.

—**El previsible sorpasso de Ciutadans a UPyD respon a la diferència generacional entre Rivera i Rosa Díez?**

—I tant! Rivera és molt ben valorat, és un candidat que ha millorat molt. Ha

—**Una grosse koalition seria la fi del PSOE?**

—Depèn. Si diuen que l'objectiu és la reforma de la Constitució, la gent potser s'ho creuria i no seria la fi del PSOE, sinó l'inici d'una nova etapa. Si mai passa això, hauran de vendre-ho com una cosa absolutament excepcional.

—**Seria l'avantsala d'una majoria absoluta de Podem?**

—Si una gran coalició reformara la Constitució i eradica la pobresa en sis mesos —que és factible—, el bipartidisme podria restablir-se. Espanya ha deixat de ser un país digne, la gent només desitja que es restablesca la dignitat.

—**S'imagina un president Iglesias?**

—Per què no pot arribar a la Moncloa algú amb cueta? La cueta és irrellevant. Podem cometrà errades, però, i el dia de les eleccions, camí de les urnes, n'hi haurà que canviaran el sentit del seu vot, els entrarà la por. Ara bé, a diferència d'IU, Podem té ànsia de victòria. És tot just això, el que pot fer-los guanyadors.